

Diachronní lexikologie a lexikografie

(Němec, I. in *Manuál* 182 – 207)

1. Problém objektivního popisu lexikálního významu (ústřední problém české lexikografie)

1.1 významotvorné faktory

1.11 označovaná skutečnost (183-184)

- a) jako entita (pojetí a pojmenování): sémanticky široký x sémanticky úzký popis
- b) vztah mluvčího k označované skutečnosti: mnohdy neobjektivita starších slovníků
- c) pojmové zpracování označované skutečnosti: anachronismus, terminologizace...

1.12 vztahy k jiným lexikálními jednotkám (184-185):

- a) paradigmatické: v kontextu lexikálního pole...
- b) syntagmatické: s ohledem na valenční typ...

1.2 sémantické pole a valenční sém (186)

1.3 definice významu lexikální jednotky (LJ; 186-187)

1.4 popis sémické struktury lexikální jednotky (187):

- a) slovtvorně motivované
- b) slovtvorně nemotivované

1.5 strukturní význam lexikální jednotky:

- společné rysy LJ – formální a významové; kategorie – lexikální subsystemy (LS)
- strukturní význam jako průnik /odlišení od lexikálního významu ($V \cap Z \cap F \cap A \cap S = SV$)

1.6 charakteristika popisu lexikálního významu (188-189):

1.61 objektivní: s ohledem na integrační a diferenční sémy

1.62 přesný: dostatečné rozhraničení definovaného významu

1.63 aproximativní (*kniž.:* přibližný, „na pomezí mezi určitelnými hodnotami“):
s ohledem na nutný výklad (sestavení inventáře sémů popisovaného jazyka)

2. Specifické problémy diachronní lexikologie a lexikografie

2.1 neúplnost dokladového materiálu – rekonstrukce (strukturní analýza):

2.11 lexikální formy (190)

2.12 lexikálního významu (srov. 1.1 výše; zde 190 - 193):

- a) podle označované skutečnosti:
  - samotná entita
  - vztah mluvčích k označované skutečnosti
  - pojmové zpracování označované skutečnosti
- b) podle vztahů:
  - paradigmatických
  - syntagmatických

2.2 lexikální vývoj z různých stran (193-196):

2.21 po stránce sémantické:

a) východisko sémantického vývoje

b) schéma vývoje významů

2.22 po stránce formální: tvarové omezení naznačeno v čele záhlaví významového odstavce slovníku

2.23 snaha o podrobnější popis lex. vývoje - symbolika

3. Na okraji diachronní lexikografie (závažné a opomíjené jevy; 196-203)

3.1 rozdíly v pojmové diferenciaci denotátů

3.2 polylexie (společné heslo, významový odstavec aj.)

3.3 spojitelnost lexikálních jednotek: symbolika

3.4 stylová diferenciacie: zkratkové charakteristiky aj.

3.5 systémové přiřazení lexikálních jednotek (200-203):

- nonparejová zkratka v záhlaví významového odstavce (*nonparej*, *nonpareille* /nonparej/: stupeň velikosti písma o šesti bodech)

- hnízdování za pomlčkou + nonparejová zkratka oboru
(- systémové řazení)

3.51 ke slovnímu druhu... typy

3.52 ke slovní čeledi

3.53 k polysémmní struktuře

3.54 ke slovtvornému typu a sémantickému poli (lexikografický popis – signalizuje částí definice označující genus proximum)

3.55 k valenčnímu typu

3.56 k mikrosystému synonym – antonym... typy

4. Hranice možností a perspektivy (204-207)

4.1 omezené možnosti

4.2 výsledky a předpoklady dalšího vývoje

4.3 perspektiva počítačového zpracování historických slovníků

Manuál lexikografie (Manuál; Blatná, R., Čermák, F. eds.) ...

Němec, I. *Rekonstrukce lexikálního vývoje...*

+ další podle dílčích témat...